

Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023

Raport prezentuje wyniki monitoringu Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2023. Zawiera analizę podejmowanych działań w podziale na przypisane do Programu cele oraz opis wyników prac nad wdrażaniem Programu. W Raporcie zamieszczono również rekomendacje dla dalszych kierunków działań koniecznych do podjęcia w ramach realizacji LPRES.

Raport z realizacji Programu

Spis treści

Spis treści	1
Wprowadzenie	2
Podstawy metodologiczne opracowania raportu	3
Analiza wyników realizacji celów szczegółowych Programu	4
1. Zwiększenie udziału podmiotów ES w działaniach na rzecz społeczności lokalnej	4
2. Wzrost aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy	8
3. Wzmocnienie potencjału sektora ekonomii społecznej	11
Wnioski z monitoringu	14
Rekomendacje	15
Słowniczek	16

Wprowadzenie

Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (dalej LPRES, Program) został opracowany na lata 2021-2023. Jest to program przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 8 grudnia 2020. Wyznaczona w nim misja odnosi się do wykorzystywania narzędzi ekonomii społecznej dla wprowadzania pozytywnych zmian w regionie. Mają one dotyczyć udzielania zindywidualizowanej pomocy osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym, rozwijania inicjatyw oddolnych, dostarczania wysokiej jakości usług społecznych. Skutkiem tych działań ma być budowanie silnych społeczności lokalnych.

W Programie przyjęto realizację trzech celów szczegółowych odnoszących się do zwiększenia udziału podmiotów ekonomii społecznej w działaniach na rzecz społeczności lokalnych, wzrostu aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy, wzmocnienia potencjału ekonomii społecznej. Przypisano im 26 wskaźników mierzących planowane zadania, kładące nacisk na pomoc osobom w potrzebie ale też mobilizację mieszkańców do działania i realizację usług dopasowanych do lokalnych i indywidualnych potrzeb. Program bowiem kładzie nacisk na lokalne zakorzenienie działań i współpracę międzysektorową.

Przedkładany Raport z monitoringu LPRES jest trzecim, końcowym już, badaniem realizacji jego zapisów. Program skończył oddziaływanie w 2023 roku. Zadaniem monitoringu jest analiza postępów we wdrażaniu Programu oraz podsumowanie jego realizacji. Raport został przygotowany przez pracowników Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze (ROPS), który na mocy zapisów Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) jest instytucją samorządu województwa odpowiadającą za monitorowanie rozwoju przedsiębiorczości społecznej w województwie lubuskim. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze jest również koordynatorem i realizatorem tego Programu. Analizowane efekty Programu dotyczą całego okresu obowiązywania Programu tj lat 2021-2023.

Raport składa się z czterech części, w których kolejno przedstawiono założenia metodologiczne badania oraz ocenę osiąganych efektów w podziale na trzy cele szczegółowe LPRES. Raport kończą podsumowanie osiągnięć i rekomendacje dla wojewódzkiego programu rozwoju ekonomii społecznej opracowywanego na kolejny okres.

Podstawy metodologiczne opracowania raportu

Przedmiotem monitoringu była realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej podejmowanych w roku 2023. W diagnozie wyznaczono dwa cele. Były to: analiza realizacji zadań przypisanych celom szczegółowym Programu w 2023 roku oraz podsumowanie całej realizacji Programu w latach 2021-2023. Analizą zostały objęte trzy podstawowe obszary działania ekonomii społecznej:

1. działania podejmowane przez instytucje wsparcia ES na rzecz jej rozwoju w woj. lubuskim,
2. kondycja ES w regionie,
3. realizacja wskaźników przyjętych w LPRES.

Zakres tematyczny prowadzonych analiz wytyczyła kolejność wyznaczonych w Programie celów szczegółowych. Zgodnie z nią zostały także zaprezentowane wyniki prowadzonych badań. Każdy z podrozdziałów monitoringu zawiera prezentację wartości zrealizowanych wskaźników oraz dodatkowe informacje stanowiące tło dla osiąganych rezultatów. Kondycję ekonomii społecznej mierzono w oparciu o dane dotyczące: (1) podmiotów reintegracyjnych, (2) spółdzielni socjalnych, (3) podmiotów działających w sferze pożytku publicznego, (4) instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej. Analizy danych były prowadzone od stycznia do kwietnia 2024 roku. Wykorzystano w nich metody ilościowe i jakościowe. Były to analiza danych zastanych (desk research), ankiety: internetowa i telefoniczna oraz wywiady telefoniczne z przedstawicielami podmiotów ES.

Badaniem objęto trzy główne podmioty odpowiedzialne za realizację wytycznych Programu. Były to dwa lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze. Ponadto zrealizowano dodatkową, pogłębiającą diagnozę z użyciem sondażu. Ankiety zostały wysłane do instytucji włączanych w realizację wskaźników lub będących beneficjentami reprezentowanych przez nie zadań. Wśród nich występowały:

- ośrodki pomocy społecznej (OPS),
- powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR),
- powiatowe urzędy pracy (PUP),
- jednostki samorządu terytorialnego (JST),
- podmioty ekonomii społecznej zajmujące się reintegracją (CIS, KIS, WTZ, ZAZ).

W sondażu przeprowadzonym w 2024 roku wzięło udział 56 spośród 94 JST (50 urzędów gmin i 6 starostw powiatowych), 78 JOPS (66 OPS i 12 PCPR), 10 PUP oraz 40 PES reintegracyjnych. Wśród tych ostatnich było 17 CIS, 2 ZAZ, 17 WTZ i 4 KIS. W analizach wykorzystano również bieżące sprawozdania i diagnozy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze oraz raporty z

monitoringu realizacji LPRES za lata 2021 i 2022. W trzech kolejnych corocznych badaniach co najmniej jeden raz ankiety monitorujące realizację LPRES za okres 2021-2023 przesłały:

- 72 urzędy gmin (88%);
- 11 starostw powiatowych (92%);
- 77 ośrodków pomocy społecznej (94%);
- 12 powiatowych centrów pomocy rodzinie (100%);
- 12 powiatowych urzędów pracy (100%) oraz
- każdy z podmiotów reintegracyjnych (100%).

Analiza wyników realizacji celów szczegółowych Programu

Monitorowany Program jest realizowany przez dziewięć działań przypisanych do trzech celów szczegółowych. Miały one zostać wykonane dzięki przeprowadzeniu 19 zadań. Poniżej został zamieszczony sekwencyjny opis realizacji celów LPRES w roku 2023 oraz podsumowanie realizacji wskaźników w całym okresie realizacji programu (2021-2023). Cele szczegółowe to kolejno (1) zwiększenie udziału podmiotów ES w działaniach na rzecz społeczności lokalnej, (2) wzrost aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy, (3) wzmocnienie potencjału ES.

1. Zwiększenie udziału podmiotów ES w działaniach na rzecz społeczności lokalnej

W pierwszym celu szczegółowym uznano, że rozwój społeczności lokalnych nie jest możliwy bez rozwijania inicjatyw lokalnych oraz usług użyteczności publicznej. Wśród zaprogramowanych zadań nacisk położono na działania animacyjne, umożliwiające powstawanie podmiotów obywatelskich, wspieranie rozwoju podmiotów ES, tworzenie partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i partycypacji społecznej, skutkujących budowaniem sieci kooperacji między podmiotami ES a jednostkami samorządu lokalnego oraz wewnątrz sektora ES. Zaplanowano tu realizację dziewięciu zadań i przypisano im 14 wskaźników. Tabela nr 1 prezentuje wartości wskaźników zaplanowanych i osiągniętych w roku 2023 oraz narastająco od roku 2021 do 2023.

Tabela 1. Wartości i wskaźniki w celu szczegółowym nr 1

DZIAŁANIE 1.1.					
Promowanie i rozwijanie aktywności obywatelskiej					
Zadanie	Wskaźnik	Planowana docelowa wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika w 2023	Zrealizowana wartość wskaźnika narastająco 2021-2023	Realizator
1. Motywowanie grup i środowisk do podejmowania	Liczba środowisk, które przystąpiły do wspólnej realizacji	16	8 w tym: 8 OWES	24 w tym: 14 OWES	OWES

aktywności ukierunkowanych na rozwój ES	przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej		0 LOWES	10 LOWES	
2. Inicjowanie i wspieranie powstawania grup osób i instytucji, zamierzających rozpocząć działalność w formie PES (ze szczególnym uwzględnieniem seniorów)	Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia dla utworzenia podmiotu ekonomii społecznej	8	5 w tym: 5 OWES 0 LOWES	34 w tym: 29 OWES 5 LOWES	OWES
DZIAŁANIE 1.2.					
Wspieranie współpracy PES z JST w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego					
Zadanie	Wskaźnik	Planowana docelowa wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika w 2023	Zrealizowana wartość wskaźnika narastająco 2021-2023	Realizator
3. Upowszechnianie zapisów związanych z wykorzystywaniem narzędzi ES w dokumentach strategicznych	Odsetek gmin i powiatów, które uwzględniły ekonomię społeczną w dokumentach programowych	70%	70%	70%	ROPS
4. Upowszechnianie klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień wśród przedstawicieli JST oraz PES, w tym wsparcie merytoryczne dla PES w zakresie przygotowania ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego	Odsetek JST udzielających zamówień przedsiębiorstwom społecznym (PS)	30%	5% w tym 6% gmin 0% powiat	14% W tym 13% gmin 17% powiat	ROPS
	Odsetek JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych	40%	52% w tym 50% gmin 33% powiat	72% w tym 71% gmin 75% powiat	ROPS
	Liczba PES przeszkolonych w zakresie przygotowania ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego	25	5 w tym: 5 OWES 0 LOWES	17 w tym: 5 OWES 12 LOWES	OWES
	Liczba PES korzystających ze wsparcia w przygotowaniu ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego	6	3 w tym: 3 OWES 0 LOWES	13 w tym: 7 OWES 6 LOWES	OWES

5. Upowszechnianie i wdrażanie wieloletnich programów współpracy JST – NGO i wieloletnich umów zlecenia zadań	Liczba JST, które uchwałyły wieloletnie programy współpracy z NGO	3	5	5	ROPS
	Liczba JST, które zawierają z PES długookresowe umowy na powierzenie lub wsparcie realizacji zadań publicznych	3	2	2	ROPS
DZIAŁANIE 1.3. Rozwój usług społecznych					
Zadanie	Wskaźnik	Planowana docelowa wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika w 2023	Zrealizowana wartość wskaźnika narastająco 2021-2023	Realizator
6. Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w rozwoju usług społecznych	Liczba PES realizujących usługi społeczne	8	4 w tym: 4 OWES 0 LOWES	36 w tym: 20 OWES 16 LOWES	OWES
7. Przeprowadzanie diagnoz w zakresie zapotrzebowania na usługi społeczne i problemów społecznych	Liczba przeprowadzonych diagnoz w zakresie zapotrzebowania na usługi społeczne i problemów społecznych	1	1 ¹	1	ROPS
8. Wzmocnienie roli OPS w diagnozowaniu, programowaniu i upowszechnianiu ES	Liczba OPS uczestniczących w opracowaniu diagnoz na rzecz realizacji zadań związanych z rozwojem ES	60%	27% tj. 22 OPS-y	40% tj. 33 OPS-y	ROPS
	Liczba OPS biorących udział w tworzeniu wieloletnich programów współpracy JST - NGO	2	1	2	ROPS
9. Rozwój usług społecznych na terenach wiejskich	Opracowanie modelu tworzenia gospodarstw opiekuńczych	1	0	1	ROPS

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

Podobnie jak w ubiegłym roku, wśród wskaźników, w odniesieniu do których nastąpiło przekroczenie oczekiwanych rezultatów można wymienić:

¹ Zaplanowana na 2021 roku diagnoza stanu i kierunków rozwoju usług społecznych w województwie lubuskim została zrealizowana w 2022 r.

- Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia dla utworzenia podmiotu ekonomii społecznej;
- Odsetek JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych;
- Liczba JST, które uchwaliły wieloletnie programy współpracy z NGO;
- Liczba PES realizujących usługi społeczne.

W celu pierwszym nie udało się osiągnąć czterech spośród dziewięciu wskaźników:

- odsetek JST udzielających zamówień przedsiębiorstwom społecznym (PS) – z zaplanowanych 30% osiągnięto 14;
- liczba PES przeszkolonych w zakresie przygotowania ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego – z zaplanowanej wartości wskaźnika 25 osiągnięto 17;
- liczba JST, które zawierają z PES długookresowe umowy na powierzenie lub wsparcie realizacji zadań publicznych;
- liczba OPS uczestniczących w opracowaniu diagnoz na rzecz realizacji zadań związanych z rozwojem ES – z zaplanowanych 60% osiągnięto 40.

Kreowanie współpracy na linii jednostki samorządu terytorialnego – podmioty ekonomii społecznej (JST-PES) wymaga dalszych wysiłków. Pozytywnie należy ocenić uchwalanie wieloletnich programów współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi. W województwie lubuskim programy takie uchwaliły gminy: Kostrzyn nad Odrą, Witnica, Santok, Krosno Odrzańskie oraz Słubice. Innym ważnym aspektem tej współpracy jest zawieranie przez jednostki samorządu terytorialnego długookresowych umów z PES na powierzenie lub wspieranie zadań publicznych. W województwie lubuskim tylko dwie gminy: Słubice i Zielona Góra zawierają długookresowe umowy z organizacjami pozarządowymi. Tym samym wskaźnik nr 9 tj. liczba JST, które zawierają z PES długookresowe umowy na powierzenie lub wsparcie realizacji zadań publicznych nie został osiągnięty na zaplanowanym poziomie 3 JST.

Wskaźniki związane zarówno z udzielaniem zamówień przedsiębiorstwom społecznym przez JST jak i przystępowaniem do szkoleń w zakresie przygotowania ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego przez PES mają najniższe poziomy realizacji. To duża słabość regionu. W wyniku działań pobudzających tę współpracę udało się znacząco zwiększyć skłonność JST do stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Najczęściej stosowane są oczywiście klauzule obligatoryjne tj. klauzula pracownicza, określona w art. 95 ust. 1 i ust. 2 PZP oraz dostępność dla osób niepełnosprawnych lub projektowanie dla wszystkich użytkowników, o których mowa w art. 100 ust. 1 i 2 PZP. Najrzadziej JST stosują klauzulę zastrzeżoną (art. 94 ust. 1 i 2 PZP). Dodatkowo niemal wszystkie z podmiotów stosujących klauzule społeczne zapewniały o zadowoleniu z realizacji zadań. Nieliczne

negatywne opinie dotyczyły tego, że zastosowanie klauzul społecznych nie poprawia jakości wykonywanych zadań, a wymaga większego nakładu pracy.

Mniejsze zainteresowanie stosowaniem klauzul społecznych w zamówieniach publicznych zauważa się w jednostkach pomocy społecznej (OPS i PCPR). W badanym roku dotyczyło ono, podobnie jak w poprzednich, jedynie 11% jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. Należy jednak w tym miejscu zauważyć, że nie wszystkie OPS realizują samodzielnie zamówienia publiczne.

Coroczna ankieta dotyczyła także liczby pracowników przeszkolonych w zakresie prawa zamówień publicznych, w tym stosowania klauzul społecznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. W badanym okresie osoby przeszkolone w zakresie zamówień społecznie odpowiedzialnych pracowały w 37 urzędach gmin/miast, 5 starostwach powiatowych, 24 ośrodkach pomocy społecznej, 5 powiatowych centrach pomocy społecznej. Natomiast liczba PUP, w których pracują osoby przeszkolone w zakresie ekonomii społecznej to osiem jednostek. Żaden z PUP nie udzielił zamówień publicznych podmiotom ES, ani nie stosował klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.

2. Wzrost aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy

W celu szczegółowym drugim za podstawowy czynnik wzrostu aktywności zawodowej uznano współdziałanie podmiotów ekonomii społecznej, prowadzące do powstawania więzi między nimi. Chodziło tu o tworzenie sieci współpracy / klastrów / partnerstw dających możliwość realizacji ścieżki reintegracji, wymianę dobrych praktyk oraz tworzenie więzi ekonomicznych. Zaplanowano tu realizację pięciu zadań i połączonych z nimi sześciu wskaźników. Zadania i wskaźniki wyznaczone w celu drugim prezentuje tabela nr 2.

Tabela 2. Wartości wskaźników w celu szczegółowym nr 2

1. DZIAŁANIE 2.1.					
Rozwój zatrudnienia w sektorze ES					
Zadanie	Wskaźnik	Planowana docelowa wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika w 2023	Zrealizowana wartość wskaźnika narastająco 2021-2023	Realizator
10. Wsparcie tworzenia miejsc pracy w PS	Liczba miejsc pracy utworzonych w PES	40	0 ²	165 w tym: 86 OWES 79 LOWES	OWES
11. Wsparcie procesu ekonomizacji organizacji pozarządowych	Liczba NGO, które dzięki wsparciu OWES rozpoczęły prowadzenie działalności	2	5 w tym: 5 OWES 0 LOWES	38 w tym: 25 OWES 13 LOWES	OWES

² Pula środków na utworzenie miejsc pracy została wyczerpana w 2022 roku.

	gospodarczej lub odpłatnej				
DZIAŁANIE 2.2.					
Wzmocnienie sieci współpracy w zakresie skutecznej reintegracji społeczno-zawodowej					
Zadanie	Wskaźnik	Planowana docelowa wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika w 2023	Zrealizowana wartość wskaźnika narastająco 2021-2023	
12. Sieciowanie podmiotów reintegracyjnych (m.in. klastry, franczyza)	Liczba sieci (partnerstw/klastrów, których uczestnikiem jest PES o charakterze reintegracyjnym)	1	3	3	ROPS
13. Realizacja ścieżek reintegracji społeczno-zawodowej	Liczba OPS realizujących ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej	15	24	35 ³	ROPS
	Liczba PUP realizujących ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej	4	5	6 ⁴	ROPS
DZIAŁANIE 2.3.					
Podniesienie kwalifikacji i umiejętności pracowników, członków i kadry zarządzającej PS/PES					
Zadanie	Wskaźnik	Planowana docelowa wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika w 2023	Zrealizowana wartość wskaźnika narastająco 2021-2023	Realizator
14. Realizacja zadań edukacyjnych dla PES	Liczba przydzielonych bonów szkoleniowych/zrealizowanych szkoleń podnoszących kwalifikacje i umiejętności uczestników PES	20	22 w tym: 17 OWES 5 LOWES	78 w tym: 38 OWES 40 LOWES	OWES

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

Wśród zadań podejmowanych na rzecz zwiększenia aktywności zawodowej osób oddalonych od rynku pracy zrealizowano wszystkie zaplanowane wskaźniki. Wskaźniki w większości zostały przekroczone. Wśród nich za wyróżniające się można uznać:

- Liczbę miejsc pracy utworzonych w PES,
- Liczbę NGO, które dzięki wsparciu OWES rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej lub odpłatnej,

³ W okresie 2021-2023 trzydzieści pięć ośrodków pomocy społecznej wskazało, że co najmniej w jednym roku realizowało ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej.

⁴ W okresie 2021-2023 sześć powiatowych urzędów pracy realizowało ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej co najmniej w jednym roku. Są to PUP w Gorzowie Wlkp., Międzyrzeczu, Strzelcach Krajeńskich, Sulęcinie, Świebodzinie, Żarach.

- Liczba przydzielonych bonów szkoleniowych/zrealizowanych szkoleń podnoszących kwalifikacje i umiejętności uczestników PES.

Na szczególną uwagę zasługuje wskaźnik dotyczący liczby przydzielonych bonów szkoleniowych/zrealizowanych szkoleń podnoszących kwalifikacje i umiejętności uczestników PES, który został zrealizowany na bardzo wysokim poziomie 78 bonów/szkoleń).

Tę charakterystykę warto dopełnić danymi z sondaży ROPS. W województwie lubuskim w roku 2023 działało 40 podmiotów reintegracyjnych. Należało do nich 17 CIS, 4 KIS, 17 WTZ, 2 ZAZ. Podobnie jak w poprzednim roku, nastąpiło zmniejszenie liczby PES reintegracyjnych - wykreślony z rejestru Wojewody Lubuskiego został Klub Integracji Społecznej w Zielonej Górze prowadzony przez Związek Lubuskich Organizacji Pozarządowych. Ze wsparcia KIS-u w Zielonej Górze korzystało corocznie w latach 2019-2022 od 287 do 501 uczestników. W związku z zaprzestaniem działalności przez zielonogórski KIS łączna liczba uczestników KIS w województwie lubuskim w 2023 uległa znacznemu zmniejszeniu w stosunku do lat ubiegłych.

Tabela 3. Kadra i uczestnicy zajęć w podmiotach reintegracyjnych w latach 2021-2023

Rodzaj podmiotu	2021		2022		2023	
	Kadra	Uczestnicy	Kadra	Uczestnicy	Kadra	Uczestnicy
CIS	141	1292	145	1415	136	1204
KIS	22	587	3	382	0	20
WTZ	253	750	211	611	237	699
ZAZ	16	45	17	44	15	42
Suma	432	2674	376	2452	388	1965

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS⁵.

Tabela 4. Liczba podmiotów reintegracyjnych w województwie lubuskim w latach 2021-2023

	2021	2022	2023
centra integracji społecznej	18	17	17
kluby integracji społecznej	6	5	4
warsztaty terapii zajęciowej	19	17	17
zakłady aktywności zawodowej	2	2	2
RAZEM	45	41	40

Uczestniczące w badaniu sondażowym OPS również deklarowały realizację zajęć reintegracji społeczno-zawodowej dla osób, które z tytułu bezrobocia korzystały z aktywności zawodowej

⁵ Dane na podstawie ankiet ROPS w latach 2021-2023. Ich wyniki zależne są od poziomu zwrotu ankiet.

w podmiotach ekonomii społecznej. W 2023 roku były to 23 ośrodki, podejmujące współpracę z PES dla wsparcia 630 osób. W okresie 2021-2023 łącznie 33 ośrodki pomocy społecznej zapewniły udział osób bezrobotnych w różnych formach aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej.

Dodatkowo w 2023 roku 26 OPS zapewniło swoim klientom korzystanie z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, poprzez wzięcie udziału w programach reintegracji społecznej i zawodowej, projektach systemowych lub krótkich formach kształcenia z wykorzystaniem narzędzi ekonomii społecznej. W ramach tych działań w roku 2023 obsłużono 991 osoby, jest to podobna liczba jak rok wcześniej. W całym okresie realizacji LPRES tj. w latach 2021-2023 łącznie 40 OPS umożliwiło osobom bezrobotnym korzystanie z programów reintegracyjnych.

Wśród 12 PUP działających w województwie lubuskim sześć zabezpieczyło środki finansowe na zadania związane z ekonomią społeczną na rok 2023. Z informacji pozyskanych z powiatowych urzędów pracy wynika także, że w roku 2023, tak jak w latach poprzednich, w żadnym z PUP nie złożono wniosków o przyznanie środków z Funduszu Pracy na założenie spółdzielni socjalnej lub przystąpienie do istniejącej spółdzielni socjalnej. W tej sytuacji w okresie realizacji LPRES 2021-2023 nie przyznano żadnej dotacji na utworzenie spółdzielni socjalnej ze środków będących w dyspozycji powiatowych urzędów pracy.

3. Wzmocnienie potencjału sektora ekonomii społecznej

Cel trzeci dotyczy realizacji działań zwiększających kompetencje liderów podmiotów ES oraz dostępu do usług wsparcia wzmocniających zarówno zdolności zarządcze kadry (finansowe, planowania strategicznego, promocji, marketingu, zasobów ludzkich), jak i społeczne. Kompetencje te możliwe do rozwinięcia, gdy istnieje wyspecjalizowany system wsparcia, który diagnozuje potrzeby PES i dostarcza im adekwatnych szkoleń. Poprzez działania promocyjne powinien także kształtować pozytywne postawy wobec ekonomii społecznej i jej podmiotów w środowiskach lokalnych. Tego typu zadania zostały zapisane w tej części Programu. Zaprojektowano ich pięć i przypisano do nich sześć wskaźników. Szczegółowe dane na temat brzmienia zadań oraz wartości wskaźników planowanych i zrealizowanych w roku 2023 oraz narastająco od roku 2021 do 2023 prezentuje tabela nr 5.

Tabela 5. Wartości wskaźników w celu szczegółowym nr 3

DZIAŁANIE 3.1.					
Wzrost konkurencyjności PS					
Zadanie	Wskaźnik	Planowana docelowa wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika w 2023	Zrealizowana wartość wskaźnika narastająco 2021-2023	Realizator
15. Rozwój usług wsparcia ekonomii społecznej	Liczba podmiotów ekonomii społecznej korzystających z oferty	50	15 w tym: 15 OWES 0 LOWES	86 w tym: 61 OWES 25 LOWES	OWES

poprzez dostęp do kompleksowego pakietu wsparcia doradczego i usługowego w ramach OWES (animacja, inkubacja, wsparcie biznesowe)	(doradczej/usługowej) OWES				
	Liczba przeprowadzonych diagnoz monitorujących potrzeby PES	45	34 w tym: 34 OWES 0 LOWES	142 w tym: 127 OWES 15 LOWES	OWES

DZIAŁANIE 3.2.
Kształtowanie pozytywnych postaw wobec ES

Zadanie	Wskaźnik	Planowana docelowa wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika w 2023	Zrealizowana wartość wskaźnika narastająco 2021-2023	Realizator
16. Przeprowadzenie kampanii społecznych oraz innych inicjatyw budujących pozytywny obraz sektora ES	Liczba przeprowadzonych kampanii/targów w obszarze ES	5	3 w tym: 2 OWES 0 LOWES 1 ROPS	17 w tym: 11 OWES 3 LOWES 3 ROPS	ROPS OWES
17. Budowanie marki PS	Liczba PES nagrodzonych w konkursie Lubuski Włócznik. Lider biznesu społecznego	4	3	9	ROPS

DZIAŁANIE 3.3.
Wsparcie funkcjonowania systemu zarządzania w sektorze ES

Zadanie	Wskaźnik	Planowana docelowa wartość wskaźnika	Zrealizowana wartość wskaźnika w 2023	Zrealizowana wartość wskaźnika narastająco 2021-2023	Realizator
18. Budowanie trwałej współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz rozwoju ES	Liczba spotkań ROPS/OWES/IZ RPO	2	0	3	ROPS
19. Stałe podnoszenie kompetencji osób zaangażowanych w realizację polityki społecznej w obszarze ES	Liczba pracowników ROPS/OWES/JOPS/JST, którzy podnieśli swoje kompetencje w zakresie ES	100	45 w tym: 6 OWES 10 LOWES 29 ROPS	198 w tym: 29 OWES 42 LOWES 127 ROPS	ROPS OWES

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

Zaplanowane zadania zrealizowano z powodzeniem. Zwiększenie liczby podejmowanych działań dotyczyło zarówno przeprowadzania diagnoz monitorujących potrzeby PES, jak i ich korzystania z oferty doradczej/usługowej OWES. Podobna sytuacja dotyczyła prowadzenia kampanii/targów dotyczących ekonomii społecznej. Ten wskaźnik został osiągnięty w znacznie większej wartości, zamiast pięciu przedsięwzięć o takim charakterze zorganizowano siedemnaście. Kolejne dwa wskaźniki osiągnęły wyższą wartość niż zakładano. Są to liczba PES nagrodzonych w konkursie Lubuski Włacznik. Lider Biznesu Społecznego oraz liczba spotkań ROPS/OWES/IZ RPO.

W odniesieniu do analizowanego konkursu warto wskazać, że:

- W 2021 roku w kategorii "Podmiot ekonomii społecznej w koronie" zwyciężyli: Fundacja Nasz Dom z Lutola Mokrego, Związek Organizacji Pomocowych z Gorzowa Wlkp. oraz Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "EDEN" z Kożuchowa. Wyróżnienia otrzymały: Stowarzyszenie STOLINA ze Zwierzyna oraz Dom Ojca w Brodach. W Kategorii "Urząd przyjazny podmiotom ekonomii społecznej" zwyciężyły: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żaganiu, Urząd Miejski w Nowej Soli oraz Gmina Dobiegniew;
- w roku 2022 podmiotom ekonomii społecznej przyznano dwie nagrody i dwa wyróżnienia. Były to: w kategorii „Lider przedsiębiorczości społecznej” Grupa ALIVIO SPN.S oraz fundacja ALAS, w kategorii „Lider reintegracji” Międzygminne Centrum Integracji Społecznej „Rozwój” w Kożuchowie oraz ZAZ Kamień Wielki. W kategorii „Lider społecznego działania” nagrodę przyznano Pani Viktorii Korniyenko ze Spółdzielni Socjalnej VIKTORIA oraz Panu Januszowi Sulczewskiemu z Żarskiej Spółdzielni Socjalnej. W kategorii „Urząd przyjazny podmiotom ekonomii społecznej” nagrodzono Ośrodek Pomocy Społecznej w Małomicach, Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbąszynku oraz Gminę Świebodzin;
- w roku 2023 w kategorii „Lider przedsiębiorczości społecznej” nagrodzono Spółdzielnię Socjalna „Alternatywy”, w kategorii „Lider reintegracji” Stowarzyszenie "Człowiek w Potrzebie - Wolontariat Gorzowski", a w kategorii „Lider inicjatyw lokalnych” Fundację Pałac Bojadła. W kategorii „Urząd przyjazny podmiotom ekonomii społecznej” nagrodzono Gminę Międzyrzecz, Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie oraz Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwieńsku.

Wskaźnik liczba pracowników ROPS/OWES/JOPS/JST, którzy podnieśli swoje kompetencje w zakresie ekonomii społecznej osiągnął zdecydowanie wyższą niż planowana wartość. W różnego rodzaju szkoleniach i spotkaniach zwiększających wiedzę na temat ekonomii społecznej i jej wagi dla minimalizowania problemów społecznych wzięło udział 198 osób. OWES-y wsparły 71 osób, w działaniach ROPS, brało udział 127 osób.

Wnioski z monitoringu

Głównym celem przeprowadzonego monitoringu była ocena wykonania zadań zapisanych w Lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023. Ma on także służyć identyfikacji ewentualnych problemów ograniczających efektywność wdrażania Programu lub utrudniających jego realizację. Podjęte analizy służyły określeniu stopnia realizacji zadań zaplanowanych w Programie oraz wytyczenie rekomendacji na kolejny rok jego obowiązywania. Badaniem objęto trzy obszary działania ekonomii społecznej. Były to zróżnicowane działania podejmowane przez instytucje wsparcia ES na rzecz jej rozwoju w woj. lubuskim, charakterystyka kondycji ES w naszym regionie oraz zakresu podejmowanych w ramach LPRES zadań. Zakres tematyczny wykonanych analiz wytyczył wykaz przyjętych do realizacji wskaźników LPRES. Do ich opisu wykorzystano metody ilościowe i jakościowe. Były to analiza danych zastanych (desk research), ankiety: internetowa i telefoniczna oraz wywiady telefoniczne z instytucjami wsparcia ES i podmiotami ES (podmioty reintegracyjne).

W badaniu uczestniczyły podmioty odpowiedzialne za realizację zadań Programu, tj. ośrodki wsparcia ekonomii społecznej oraz ROPS w Zielonej Górze. Zbierano także dodatkowe dane w ośrodkach pomocy społecznej, powiatowych centrach pomocy rodzinie, powiatowych urzędach pracy, a także podmiotach reintegracyjnych i jednostkach samorządów lokalnych. Dopełnieniem prowadzonych badań było wykorzystanie bieżących sprawozdań i diagnoz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze oraz raportów z monitoringu LPRES za 2021 i 2022 rok.

Zebrany materiał badawczy wskazuje na wysoki poziom realizacji zadań zapisanych w LPRES. Wśród 26 przyjętych do realizacji wskaźników osiągnięte zostały 22 wskaźniki. 18 wskaźników zostało przekroczonych, niektóre z nich nawet kilkakrotnie (np. liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia dla utworzenia podmiotu ekonomii społecznej, Liczba PES realizujących usługi społeczne). Najwięcej takich działań (wielokrotne przekroczenia wskaźników) zrealizowano w celu trzecim związanym z wzmocnieniem potencjału sektora ekonomii społecznej. W celu drugim i trzecim przekroczono wskaźniki wszystkich działań.

Celem, który stanowił wyzwanie w osiąganiu pełnej realizacji Programu jest cel pierwszy, dotyczący zwiększenia udziału podmiotów ES w działaniach na rzecz społeczności lokalnej. Jego istotą jest budowanie współpracy między jednostkami samorządu lokalnego oraz podmiotami ekonomii społecznej. Pomimo osiągnięcia większości wskaźników zadania, współpraca ta wykazuje trudności.

Rekomendacje

W LPRES 2021-2023 przyjęto, że rozwój społeczności lokalnych nie jest możliwy bez rozwijania inicjatyw lokalnych oraz usług użyteczności publicznej. Kluczową rolę odgrywa tu zwiększenie udziału podmiotów ES w działaniach na rzecz społeczności lokalnej i budowanie kooperacji z jednostkami samorządu terytorialnego oraz instytucjami im podległymi. Współpraca na linii JST-PES dotyczy jednak dwóch rodzajów podmiotów o odmiennych strukturach organizacyjnych i regułach działania (np. sposób podejmowania decyzji, stosowane kanały komunikacji, podział pracy w zespołach, stosunek do elastyczności działania).

Słaba realizacja wskaźników z celu pierwszego wskazuje na największe wyzwanie regionu – budowanie dobrej, skutecznej i trwałej współpracy pomiędzy podmiotami ekonomii społecznej a jednostkami samorządu terytorialnego w celu wspólnej realizacji działań na rzecz społeczności lokalnej. Dlatego rekomenduje się aby w opracowywanym na kolejny okres dokumencie położyć nacisk na edukację, doradztwo i rozwój współpracy JST – PES. W kolejnym Programie należy zwiększyć starania dotyczące przygotowywania uczestników tego procesu i budowania współpracy. Celem rozwoju ES w województwie lubuskim powinno być zwiększenie gotowości PES do uczestniczenia w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych. Należy także prowadzić dalsze prace z JST w celu zwiększenia otwartości na współpracę z PES. Równoległe potrzebne jest budowanie potencjału PES do świadczenia usług społecznych, co stanowi niezbędny czynnik skuteczności procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych w województwie lubuskim.

Słowniczek

CIS	centrum integracji społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ES	ekonomia społeczna
JOPS	jednostka organizacyjna pomocy społecznej
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	klub integracji społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2023. Ekonomia solidarności społecznej
LGD	lokalna grupa działania
LOWES	Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
LPRES	Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023
NGO	organizacje pozarządowe
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PES	podmiot ekonomii społecznej
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PUP	powiatowy urząd pracy